



НОБЕЛІВСЬКИЙ ЛАУРЕАТ ОГОЛОСИВ БОЙКОТ ПРОВІДНИМ НАУКОВИМ ЖУРНАЛАМ

Нобелівський лауреат у галузі фізіології і медицини 2013 року Ренді Шекман (Randy Wayne Schekman) в інтерв'ю британській газеті The Guardian напередодні церемонії нагородження оголосив бойкот провідним науковим журналам. Він заявив, що його лабораторія не надсилатиме надалі статті в такі видання, як Nature, Cell, Science.

Американській біолог Ренді Шекман (Randy Wayne Schekman), якому в 2013 р. присуджено Нобелівську премію в галузі фізіології і медицини, напередодні церемонії нагородження дав інтерв'ю британській газеті The Guardian¹. Він заявив, що співробітники його лабораторії більше не публікуватимуть свої статті в ушлявлених наукових журналах Nature, Cell, Science. На його думку, ці видання спотворюють науковий процес, устанавлюючи своєрідну «тиранію», яка має бути повалена.

«Я вчений, — пише Р. Шекман у коментарі до статті², — і мій світ — це світ професіоналів, які роблять велику справу в інтересах людства. Однак він спотворений недоцільними стимулами. У ньому переважають структури, що заохочують науковців до просування по службі, і тому найбільшу винагороду отримує не той, хто працює краще за всіх, а той, хто береться за наймоднішу роботу. Учені, які керуються цими стимулами, мислять загалом розумно (я і сам дотримувався прийнятих правил), але так вони не найкращим чином відстоюють інтереси науки, не кажучи вже про інтереси людства і суспільства. Ми всі бачили, до чого призвели перекручені стимули у фінансовій і банківській сферах. Різниця лише в тому, що я і мої колеги отримуємо не величезні гроші, а професійні нагороди на основі публікацій у престижних журналах».

¹<http://www.theguardian.com/science/2013/dec/09/nobel-winner-boycott-science-journals>.

²<http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/dec/09/how-journals-nature-science-cell-damage-science>.

Ці елітні журнали мають бути взірцем якості, оскільки організації, що фінансують науку і ухвалюють кадрові рішення, сприймають їх як лакмусовий папірець — поява статті на їхніх сторінках підвищує шанси авторів на грант чи професорське звання. Проте репутація таких журналів не завжди заслужена. За словами Р. Шекмана, проблема криється ще й у тому, що редактори цих видань ніколи не були активними вченими — це професіонали видавничої справи, яких цікавлять насамперед рейтинги і сенсації. Вони педантично ставляться до своїх брендів, піклуючись більше про передплату, ніж про стимулювання найважливіших досліджень. Подібно до модельєрів, що шийють одяг украй обмеженими партіями, вони напевно знають, що дефіцит підігриває попит, тому штучно зменшують кількість прийнятих до розгляду робіт.

А ще для реклами застосовують такий трюк, як імпаکت-фактор. Нам кажуть: чим краща стаття, тим частіше її цитують, тому найкращі журнали мають найвищий рейтинг. Однак це глибоко помилкове судження, яке призводить до того, що імпакт-фактор стає самоціллю. Насправді це такий самий удар по науці, як і практика бонусів у банківській сфері.

Середній рейтинг журналу нічого не говорить про значущість окремої статті. Крім того, цитування далеко не завжди пов'язане з якістю. На певну роботу можуть часто посилатися не лише тому, що це висока наука, а й тому, що вона написана на модну тему, провокаційна чи просто помилкова. Редактори провідних журналів, добре це розуміючи, приймають статті, які можуть наробити шуму завдяки неоднозначній заяві або «гарячій» темі.

Іноді спокуса потрапити в елітний журнал призводить до наукової несумлінності й навіть обману. Так, журнал *Science* нещодавно відкликав цілу низку гучних статей про клонування людських ембріонів, про кореляцію між сміттям і насильством, про генетичні профілі довгожителів. Незважаючи на обґрунтовану наукову критику, все ще не знято публікацію, в

якій стверджується, що мікроорганізми у своїй ДНК можуть використовувати миш'як замість фосфору.

Проте Ренді Шекман не втрачає оптимізму. Він вважає, що майбутнє за журналами відкритого доступу. «Народжені в Інтернеті, вони можуть публікувати будь-яку кількість статей, аби ті відповідали стандартам якості, — пише вчений. — Редактори таких видань не обтяжені завданням продати передплату, яка коштує дуже немало, вони здатні оцінити важливість роботи без урахування її потенційного індексу цитування».

Сам Р. Шекман нині є головним редактором журналу відкритого доступу *eLife*, який видається коштом британського благодійного фонду *Wellcome Trust*, Медичного інституту Говарда Хьюза і Товариства Макса Планка. Він стверджує, що його видання «щотижня публікує науку світового класу».

«Якість науки, а не бренд журналу — ось що має значення, — вважає нобелівський лауреат. — І ми, вчені, маємо вжити заходів. Подібно до багатьох інших успішних дослідників, я публікував свої роботи на сторінках елітних журналів, зокрема й ті, які дозволили мені отримати Нобелівську премію, але більше такого не станеться. Моя лабораторія відтепер ігноруватиме елітні журнали, і я закликаю всіх вчинити так само».

Слід зазначити, що головний редактор журналу *Nature* Філіп Кемпбелл (*Philip Campbell*) у своєму коментарі послався на цьогорічне опитування, проведене видавничою групою *Nature* серед 20 тис. учених, результати якого засвідчили, що, обираючи видання для публікації, дослідники насамперед беруть до уваги репутацію журналу, актуальність його змісту для певної наукової дисципліни та імпакт-фактор. «Насправді вчені самі мають визначитися, чим вони хочуть займатися — наукою чи кар'єрою, а вже потім скаржитися на редакційну політику журналів», — вважає він.

За матеріалами газети *The Guardian*
<http://www.theguardian.com>